

תאריך עדכון: 26.10.14

שם המרצה: דינה סנדרוב

שם הקורס: טראומה בילדות

מספר הקורס: 756060301

סוג הקורס: שיעור בחירה

היקף שעות:

סמסטר: א

שנת לימודים: תשע"ה

אתר הקורס באינטרנט:

א. מטרות הקורס (מטרות על / מטרות ספציפיות):

- להקנות ידע על מצבי טראומה בילדות ועל מורכבות האבחנה אצל ילדים, שמטבעם נתונים עדיין לתהליכי הבשלה והתפתחות.
- להכיר את ההשפעה הנרחבת של חשיפה לטראומה בילדות, את ביטויי הפגיעה הפוסט טראומטית ואת מנגוני ההתמודדות - בהיבט הרגשי, הנרטיבי, הקוגניטיבי – התנהגותי והגופני – נפשי.
- לאפשר הכרות ראשונית עם גישות טיפוליות שונות לקראת חשיבה טיפולית אינטגרטיבית.

ב. תוכן הקורס: (רציונל, נושאים)

טראומה בילדות מותירה את רישומה בתודעה, בגוף ובנפש. בקורס נעסוק במצבי טראומה בילדות ובהיבטים השונים של הפגיעה הפוסט טראומטית. נדון במורכבות האבחנה אצל ילדים ונייחד דיון נפרד לאובדן טראומטי ולטראומה מורכבת. נכיר את מנגוני ההתמודדות המאפיינים ילדים שנחשפו לטראומה, בהיבט הרגשי, הנרטיבי, הקוגניטיבי – התנהגותי והגופני - נפשי. לקראת סוף הקורס נערוך הכרות ראשונית עם גישות טיפוליות שונות.

מהלך השיעורים: (שיטות ההוראה, שימוש בטכנולוגיה, מרצים אורחים)
הרצאה פרונטלית, מצגות וסרטים להמחשה, דיון אינטראקטיבי.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים: (רשימה או טבלה כדוגמת המצ"ב)

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1 - 2	טראומה בילדות – הגדרות ואבחנות	אפטר, טיאנו	
3	תפיסת המוות ואובדן טראומטי בילדות	קאופמן ואליצור	
4	פחד מוות ונסיגה לחרדות ראשוניות	ירושלמי	
5	הגוף זוכר	בר נתן, לזין, רוס	
6	טראומה מורכבת	הרמן (פרקים 5, 6)	

7	הזיכרון הטראומטי	אלורז, פרי	
8	הסוד והעד	שוורצברג זומר	
9	מצבי תודעה משתנים ומנגונים דיסוציאטיביים	בר שדה, זומר	
10	הורות בצל הטראומה	כהן	
11	טראומה בילדות המוקדמת – עדות אישית	רוזנר, פרוני	
12 - 13	המעשה הטיפולי	הרמן, שדה	
14	סיכום		

ג. חובות הקורס:

דרישות קדם: אין

חובות / דרישות / מטלות: נוכחות, השתתפות, קריאת מאמרים, מבחן בסוף הקורס. מרכיבי הציון הסופי (ציון מספרי / ציון עובר): ציון מספרי

ד. ביבליוגרפיה: (חובה/רשות)

ספרי הלימוד (textbooks) וספרי עזר נוספים:
חומר מחייב למבחנים:

טראומה בילדות – הגדרות ואבחנות

- אפטר, א. ואורי, א. (2010). הפרעות חרדה. בתוך: פסיכיאטריה של הילד והמתבגר. עורך שמואל טיאנו, הוצאת דיונון.
- טיאנו, ש. (2010). הפרעת דחק בתר-חבלתית. בתוך: פסיכיאטריה של הילד והמתבגר. עורך שמואל טיאנו, הוצאת דיונון.

תפיסת המוות ואובדן טראומטי בילדות

- קאופמן, מ., ואליצור, א. (1996). ילדים שכולים חוסן לעומת פגיעות. במשפחה, 40.

פחד מוות ונסיגה לחרדות ראשוניות

- ירושלמי, ח. (2007). משבר או התמוטטות?. בתוך: משבר וצמיחה. הוצאת הקיבוץ המאוחד.

הגוף זוכר

- בר נתן, ל. (2006). *התמקדות וטראומה*. <http://www.focusing-therapy.com>
- לוין, פ. (1999), *להעיר את הנמר*. אסטרולוג הוצאה לאור.
- רוס, ג'. (2008). *מעבר למערבולת הטראומה אל מערבולת ההחלמה*. הוצאת נורד.

טראומה מורכבת

- הרמן לואיס, ג'. (1994). *טראומה והחלמה*. הוצאת עם עובד.
(פרק 5 התעללות בילדים, פרק 6 אבחנה חדשה)

הזיכרון הטראומטי

- אלורז, א. (2005). *התעללות מינית בילדים - הצורך לזכור והצורך לשכוח*. בתוך: *נוכחות חיה*. תולעת ספרים.
- פרי, ט. (2002). *שיקום הנרטיב באמצעות שיחזור היסטורי של הטראומה*. *שיחות*, כתב עת ישראלי לפסיכותרפיה. כרך יז', 1, 2002, עמודים 20-26.

הסוד והעד

- שוורצברג, ש., וזומר, א. (2004). *חשיפת הסוד: גורמים מעודדים ומעכבים את גילוי סוד הפגיעה בקרב קורבנות התעללות מינית בילדות*. בתוך זליגמן, צ., וסולומון, ז. (עורכות). *הסוד ושברו: סוגיות בגילוי עריות*. הוצאת הקיבוץ המאוחד / מרכז אדלר, אוניברסיטת תל-אביב (2013).

מצבי תודעה משתנים ומנגנונים דיסוציאטיביים

- בר שדה, נ. (2008). *התפתחות השימוש בהגנות דיסוציאטיביות בקרב נפגעי תקיפה מינית בזמן הטראומה ולאחריה*. מאתר פסיכולוגיה עברית
<http://www.hebpsy.net/articles.asp?id=1799>
- זומר, א. (2004). *להיות או לא להיות: טראומות ילדות והפרעות ניתוק*. בתוך זליגמן, צ., וסולומון, ז. (עורכות). *הסוד ושברו: סוגיות בגילוי עריות*. הוצאת הקיבוץ המאוחד / מרכז אדלר, אוניברסיטת תל-אביב (2013).

הורות בצל הטראומה

- כהן, א. (2008). *הורות בצל אירועים טראומטיים: סיכונים, הגנה והשלכות להתערבות טיפולית*. ביה"ס לחינוך, האוניברסיטה העברית בירושלים.

טראומה בילדות המוקדמת – עדות אישית

- פרוני, א. (2002). משחק והישרדות. בתוך: המשחק – מבט מהפסיכואנליזה וממקום אחר. הוצאת ידיעות אחרונות ספרי חמד.
- רוזנר, י. (עדות אישית). (2002). זכרונות ממחבוא, המשחק בצל השואה. בתוך: המשחק – מבט מהפסיכואנליזה וממקום אחר. ערכת אמיליה פרוני (2002). הוצאת ידיעות אחרונות ספרי חמד.

המעשה הטיפולי

- הרמן לואיס, ג'. (1994). שלבי החלמה. בתוך: טראומה והחלמה. הוצאת עם עובד.
- שדה, א. (2004). טיפול ממוקד בילד במצבי לחץ וטראומה. בתוך: ילדים במצבי חירום ולחץ: מאפיינים והתערבויות פסיכולוגיות. עורכים א' קלינגמן, ע' רביב וב' שטיין. הוצאת משרד החינוך, השירות הפסיכולוגי הייעוצי.

המלצות לקריאה נוספת

- אלי זומר ואבי בלייך (עורכים) (2005). בריאות הנפש בצל הטרור: הניסיון הישראלי. הוצאת רמות - אוניברסיטת תל-אביב.
- אן בניסטר (2006). טיפולים יצירתיים עם ילדים שעברו טראומה, עקרונות המודל המשקם. הוצאת אח.
- דווידי ק. נ. (עורך) (2000). הפרעה פוסט טראומטית אצל ילדים ומתבגרים. הוצאת אח (2013).
- ירושלמי חנוך (2007). משבר וצמיחה. הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- מולי להד ומיקי דורון (2009). SEE FAR CBT מעבר לטיפול קוגניטיבי התנהגותי.